SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:1614

av Dan Hovskär (KD)

Stärkt civilförsvar och upprustning av bygdegårdar

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda förutsättningarna för att möjliggöra stöd från Allmänna arvsfonden till projekt som stärker det civila försvaret och den lokala krisberedskapen genom insatser som kommer hela befolkningen till del, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda stödet till upprustning och anpassning av bygdegårdar och andra lokala samlingslokaler så att de kan fungera som beredskaps- och samlingspunkter vid kris, höjd beredskap och krig och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta för civilsamhällets organisationer att bidra till det civila försvaret genom riktade stöd, investeringar i lokal infrastruktur och samverkan med kommuner och berörda myndigheter och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Sverige behöver ett starkt och uthålligt civilt försvar. Det säkerhetspolitiska läget har förändrats, och samhällets förmåga att hantera kriser, höjd beredskap och ytterst krig måste stärkas. Det handlar inte enbart om myndigheternas och kommunernas resurser,

utan också om människors förmåga att klara vardagen när viktiga samhällsfunktioner inte längre fungerar som vanligt.

Naturkatastrofer, långvariga elavbrott, störningar i elektronisk kommunikation, cyberangrepp och väpnade konflikter kan få omfattande konsekvenser. Vid en allvarlig samhällsstörning kan människor behöva tillgång till värme, vatten, information, möjlighet att ladda kommunikationsutrustning och en plats där de kan mötas och få stöd. Därför behöver Sveriges beredskap byggas både nationellt och lokalt.

Det civila försvaret börjar nära människors vardag. Kommuner och myndigheter har centrala uppgifter, men också föreningslivet, trossamfunden och andra delar av civilsamhället kan bidra med lokalkännedom, engagemang och praktiska resurser. För att dessa krafter ska kunna göra verklig skillnad behöver de rätt förutsättningar.

Runt om i Sverige finns bygdegårdar, föreningslokaler, församlingshem och andra lokala samlingsplatser. De är ofta centralt belägna och väl förankrade i sina bygder. I många samhällen utgör de en naturlig mötesplats där människor träffas, organiserar verksamhet och bygger gemenskap över generationsgränserna.

Dessa lokaler kan också bli en viktig resurs för samhällets krisberedskap. I en krissituation skulle de, efter lämplig anpassning och i samverkan med ansvariga aktörer, kunna användas som informationspunkter, tillfälliga samlingsplatser eller platser där människor får praktiskt stöd. På landsbygden, där avstånden till offentliga verksamheter kan vara långa, kan lokala samlingslokaler få särskilt stor betydelse.

Det är samtidigt viktigt att skilja mellan olika typer av lokaler och deras förutsättningar. Alla bygdegårdar kan inte fungera som skyddsrum eller vara lämpliga för övernattning. Vilken funktion en lokal kan fylla måste bedömas utifrån byggnadens skick, tillgänglighet, brandsäkerhet, vatten- och avloppslösningar samt behovet av skydd och reservförsörjning.

Med riktade investeringar skulle fler lokaler emellertid kunna anpassas för att bidra till den lokala beredskapen. Det kan exempelvis handla om reservkraft, alternativa

lösningar för vattenförsörjning, fungerande toaletter och hygienutrymmen, värme, belysning, kommunikationsutrustning, enklare sovplatser och nödvändig basutrustning. Även tillgänglighetsanpassningar och möjligheter att ta emot äldre personer och personer med funktionsnedsättning behöver beaktas. Detta bör utredas.

Att rusta upp befintliga samlingslokaler kan vara ett kostnadseffektivt sätt att stärka beredskapen. I stället för att enbart bygga nya anläggningar kan samhället ta vara på den infrastruktur och det lokala engagemang som redan finns.

För att detta ska fungera krävs dock tydlighet kring ansvar, finansiering och praktisk samverkan. Staten bör, tillsammans med kommunerna och civilsamhället, bidra till att identifiera lämpliga lokaler och bedöma vilka åtgärder som behövs. Stöd bör kunna riktas till både fysiska investeringar och den planering som krävs för att lokalerna ska kunna användas vid en samhällsstörning.

Det behövs också överenskommelser om vem som ansvarar för exempelvis drift, underhåll, tillträde, försörjning och samordning när en lokal tas i anspråk. De föreningar som äger och förvaltar lokalerna ska inte ensamma behöva bära kostnaderna för uppgifter som i praktiken stärker samhällets gemensamma beredskap. Detta behöver utredas.

Ett robust samhälle byggs genom samarbete. Civilsamhällets organisationer har ofta ett starkt förtroende lokalt och kan nå människor som offentliga aktörer inte alltid når på samma sätt. Föreningar och trossamfund kan bidra till informationsspridning, frivilliginsatser, social gemenskap och stöd till människor som drabbas av en kris.

För att denna resurs ska kunna tas till vara behövs långsiktiga spelregler och former för samverkan med kommuner och myndigheter. Organisationer som vill bidra ska kunna få vägledning om vilka krav som gäller och hur de kan förbereda sig. Riktade stöd och investeringsbidrag kan göra det möjligt även för mindre föreningar att delta, utan att deras ekonomi eller ideella engagemang äventyras. Detta behöver utredas.

Det är också viktigt att beredskapsarbetet omfattar hela befolkningen. Äldre, barnfamiljer och personer med funktionsnedsättning kan ha särskilda behov vid en kris. Planeringen av lokala samlingspunkter bör därför utgå från att människor ska kunna få information och stöd på ett tillgängligt och tryggt sätt.

Allmänna arvsfonden stödjer projekt som utvecklar verksamhet för fondens målgrupper och främjar bland annat delaktighet och social gemenskap. Det är angeläget att undersöka om fondens regelverk kan ge bättre möjligheter att stödja projekt som stärker det civila försvaret och den lokala beredskapen, när projekten samtidigt uppfyller fondens grundläggande ändamål och villkor.

En sådan översyn bör klargöra vilka insatser som kan rymmas inom fondens uppdrag och vilka som i stället bör finansieras genom särskilda statliga beredskapsstöd. Det civila försvaret är ett gemensamt samhällsansvar och bör inte vara beroende av att ideella organisationer själva kan finansiera nödvändiga investeringar.

Regeringen bör därför se över hur finansieringen kan utformas så att bygdegårdar och andra lämpliga lokala samlingslokaler kan rustas upp och användas som en del av den lokala beredskapen. Det kan ske genom utvecklade stödformer, samverkan mellan stat och kommun samt tydligare möjligheter för civilsamhället att bidra.

Kristdemokraterna vill se ett samhälle där människor tar ansvar för varandra och där gemenskapen är en styrka även när samhället utsätts för svåra påfrestningar. Ett starkt civilt försvar kräver mer än planer och myndighetsorganisationer. Det kräver också fungerande lokala mötesplatser, engagerade människor och praktiska förutsättningar att hjälpa varandra.

Genom att rusta upp bygdegårdar och andra samlingslokaler, stärka civilsamhällets möjligheter att bidra och utveckla ändamålsenliga stödformer kan Sverige stå bättre rustat inför framtida kriser. Det är en investering i både lokal trygghet, social sammanhållning och nationell motståndskraft.

Dan Hovskär (KD)